

mgr Alina Błaszczyk*
mgr Justyna Sawicka**

WPLYW PROGRAMU 500 PLUS NA EWOLUCJĘ DEMOGRAFICZNĄ POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA

IMPACT OF THE 500 PLUS PROGRAM ON THE DEMOGRAPHIC EVOLUTION OF POLISH SOCIETY

Abstract

The 500+ program was a subject of observation and evaluation as one of the key determinants of the current economic situation of the Polish society. The program was examined particularly in terms of its impact on the distribution of expenses (distinguishing the size of incomes of families), the fertility rate or the unemployment rate. The aim of the article is to indicate the correlation between this financial benefit and such economic indicators as the achieved income level, birth rate or the level of wealth. In order to carry out inferences, secondary research was carried out using the subject literature, as well as the applicable laws and their amendments since 2016.

Keywords: 500 plus program, economy, macroeconomics

JEL classification: A11, A13, B22, B23, D1, E6, G51, G53, H31, I31, J01, J13, P46

---

* doktorantka, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Zarządzania Finansami
Przedsiębiorstwa; alinab5@o2.pl

** doktorantka, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Marketingu; j.saw.kam@gmail.com

Wstęp

Program 500 plus był jedną z istotniejszych ustaw wprowadzonych w 2016 roku, kreując zmiany o charakterze społeczno-gospodarczym w Polsce. Rozpatrując wpływ programu 500 plus na zmiany demograficzne i społeczne, należy podkreślić powiązania przyczynowo-skutkowe pomiędzy czynnikami gospodarczymi a prawnymi. Mając to na uwadze, ważne jest przeprowadzenie analizy programu 500 plus z szerszej perspektywy, z uwzględnieniem takich wskaźników jak poziom dzietności, stopa bezrobocia czy stopień aktywności zawodowej. W tym celu wykorzystano badania wtórne – przez analizę dostępnej literatury przedmiotu, a także uregulowań aktów normatywnych.

Celem artykułu jest przede wszystkim zaprezentowanie wpływu programu 500 plus na ewolucję sytuacji demograficznej w Polsce – posłuży do tego analiza porównawcza struktury wydatków, poziomu dzietności czy stopy bezrobocia, szczególnie w latach 2015 (przed wprowadzeniem programu 500 plus) i 2016 (rok wprowadzenia programu). Przeprowadzona analiza jest podstawą dalszej obserwacji skutków wdrożenia programu, a jednocześnie pozwala na poszerzoną prezentację rozwiązań alternatywnych (skupionych wokół zwiększenia poziomu aktywności zawodowej). Artykuł ma zarazem stanowić punkt wyjścia do dyskusji na temat ogólnego obrazu programu 500 plus, biorąc pod uwagę jego wady i zalety.

1. Główne założenia programu 500 plus

Program „Rodzina 500 plus” to pierwsze szerokie i uniwersalne wsparcie dla polskich rodzin, którego celem jest pomoc w wychowywaniu dzieci, a także odwrócenie negatywnego trendu demograficznego w naszym kraju. Program ten stanowi instrument z obszaru aktywnej polityki rodzinnej. W dniu 1 lutego 2016 roku Rada Ministrów skierowała projekt programu „Rodzina 500 plus” do Sejmu.

Od 1 kwietnia 2016 roku rodzicom lub opiekunom prawnym wypłacane jest świadczenie w wysokości 500 zł na każde dziecko do momentu osiągnięcia przez nie 18. roku życia. W wypadku pierwszego dziecka warunkiem wypłaty świadczenia jest kryterium dochodowe rodziny. Natomiast na drugie i każde kolejne dziecko świadczenie jest wypłacane każdej rodzinie, bez względu na wysokość dochodu¹. Świadczenie wychowawcze przysługuje na pierwsze dziecko, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 800,00 zł. Jeżeli członkiem rodziny jest dziecko niepełnosprawne, świadczenie wychowawcze na pierwsze dziecko przysługuje, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę

---

¹ *Rodzina 500+.* Poradnik dla rodziców i opiekunów, Infor, ftp://ftp.helion.pl/online/e_05ip/e_05ip.pdf [dostęp: 4.06.2019].

nie przekracza kwoty 1200,00 zł². Celem takiego wsparcia jest pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Wypłatą świadczeń zajmują się urzędy gmin lub miasta. Świadczenie w wysokości 500 zł miesięcznie jest nieopodatkowane i bezzwrotne. Nie jest wliczane do dochodu przy ustalaniu innych świadczeń, m.in. rodzinnego, alimentacyjnego czy zasiłku z pomocy społecznej³.

W pierwszym roku z programu skorzystało 2,7 mln rodzin i 3,8 mln dzieci zostało objętych wsparciem⁴. Z raportu przygotowanego przez Centrum im. Adama Smitha w 2015 roku wynika, że wydatki na utrzymanie i wychowanie dziecka wynoszą od 15 do 30% budżetu polskich rodzin. Całkowity koszt wychowania jednego dziecka do ukończenia przez nie 18. roku życia wynosi od 176 do 190 tys. zł, a dwójki dzieci od 317 do 350 tys. zł⁵. Dlatego nowe świadczenie ma zapewnić częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Program 500 plus pokryje od 57 do 61% tych kosztów. Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej oszacowało, że dochody rodzin z jednym bądź z dwójką dzieci wzrosną o 37%, natomiast z trójką dzieci o 55%⁶. Podobne rozwiązania obowiązują w 21 z 32 krajów Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii.

Program „Rodzina 500 plus” ma zmniejszyć obciążenia finansowe rodzin związane z wychowywaniem dzieci, a tym samym zachęcać do podejmowania decyzji o posiadaniu większej ich liczby. Jest traktowany jak inwestycja w rozwój polskich rodzin i element, który poprawi ich sytuację materialną oraz sytuację demograficzną w kraju. Od 1989 roku w Polsce trwa okres depresji urodzeniowej. Jednocześnie wraz z postępującym spadkiem dzietności zwiększa się liczba osób żyjących w ubóstwie, a szczególnie są nim zagrożone rodziny z dziećmi⁷. Rodziny z jedynakami spełniające kryterium dochodu w programie 500 plus pochodzą głównie z rejonu Podkarpacia, południa województwa lubelskiego oraz południowo-wschodniej Małopolski⁸.

² *Ibidem*.

³ *Rodzina 500 plus w sejmie*, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Serwis polskiego rządu, <https://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/swiadczenia-rodzinne/art,7660,rodzina-500-plus-w-sejmie.html> [dostęp: 12.04.2018].

⁴ *Rodzina 500+*, <http://rodzina500plus.kalisz.pl/> [dostęp: 12.04.2018].

⁵ *Koszty wychowania dzieci w Polsce 2015. Raport Centrum im. Adama Smitha pod kierunkiem prof. dr hab. Aleksandra Surdeja*, http://smith.pl/sites/default/files/zalaczniki_201508/dzieci_2015_raport.pdf, s. 7 [dostęp: 3.10.2018].

⁶ *Rodzina 500+*, <http://rodzina500plus.kalisz.pl/> [dostęp: 12.04.2018].

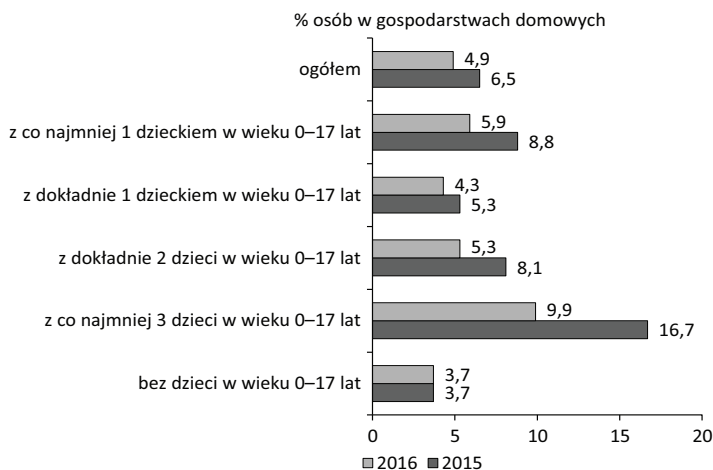
⁷ *Projekt ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci*, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/decyzje-rzadu/projekt-ustawy-o-pomocy-panstwa-w-wychowywaniu-dzieci.html> [dostęp: 1.02.2016].

⁸ P. Miączyński, L. Kostrzewski, *GfK i BIQdata pokazują, gdzie rząd skieruje najwięcej pieniędzy z „500 plus”*, <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22104575,gfk-i-biqdata-pokazuja-gdzie-rzad-skieruje-najwiecej-pieniedzy.html> [dostęp: 18.04.2016].

2. Przeznaczenie świadczenia z programu 500 plus

Resort finansów na przykładzie modelu mikrosymulacyjnego zbadał, jaki wpływ na dochody gospodarstw domowych będzie miał program 500 plus. Wyniki znalazły się w Aktualizacji Programu Konwergencji⁹ (APK) i zostały przedstawione w Brukseli. Z raportu wynika, że najwięcej beneficjentów (niemal 750 tys. rodzin z 1,2 mln dzieci) ma do dyspozycji dochód nieprzekraczający 625 zł na osobę. Zatem świadczenie z programu 500 plus będzie stanowiło 38,7% ich budżetu domowego. W większości są to rodziny z tzw. niezarobkowymi źródłami utrzymania, takimi jak świadczenia socjalne i niestabilne źródła równe płacy minimalnej. Dla tych rodzin będzie to wzrost budżetu domowego o 60%. Natomiast dla trzech innych grup rodzin będą odpowiednio dochody na poziomie: 18,2%, 12,3% oraz 10%. Stąd można wnioskować, że jesteśmy mało zamożnym społeczeństwem i rozkład pomocy jest racjonalny.

Główny Urząd Statystyczny podał, że słabnie zasięg skrajnego ubóstwa w Polsce z 6,5% w 2015 roku do 4,9% w 2016 roku (wykres 1). Wśród grup, które są szczególnie zagrożone tym zjawiskiem, znajdują się: gospodarstwa utrzymujące się z tzw. niezarobkowych źródeł utrzymania, gospodarstwa domowe rolników i rencistów, rodziny wielodzietne (posiadające minimum trójkę dzieci), dzieci w wieku 0–17 lat, gospodarstwa z osobami niepełnosprawnymi¹⁰.

Wykres 1. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2015 i 2016 roku w gospodarstwach domowych z dziećmi do lat 18 (w %)

Źródło: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Granica-skrajnego-ubostwa-w-Polsce-to-550-zl-7568548.html> [dostęp: 24.01.2018].

⁹ Aktualizacja Programu Konwergencji 2016, <https://bs.net.pl/aktualizacja-programu-konwergencji-2016/> [dostęp: 21.04.2016].

¹⁰ *Granica skrajnego ubóstwa w Polsce to 550 zł*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Granica-skrajnego-ubostwa-w-Polsce-to-550-zl-7568548.html> [dostęp: 24.01.2018].

Do 2015 roku stopa ubóstwa wśród rodzin z dziećmi w Polsce była jedną z najwyższych w Europie. Z raportu analizującego budżety gospodarstw domowych wynika, że w 2016 roku rozporządzalny dochód na jedną osobę wyniósł 1475 zł i był o 89 zł wyższy niż w 2015 roku, a w rodzinach korzystających ze świadczenia 500 plus wyniósł 1171 zł w 2016 roku¹¹. Zmniejszyła się też różnica w zamożności społeczeństwa. Poprawia się subiektywne postrzeganie własnej sytuacji materialnej. Największymi optymistami są gospodarstwa, które pobierają świadczenie 500 plus. W tej grupie 56,4% osób deklaruje, że ich sytuacja jest przeciętna, 34,3% ocenia ją jako dobrą i bardzo dobrą, a jako złą i bardzo złą – 9,3%. Natomiast w grupie osób niepobierających świadczenia odsetek niezadowolonych wynosi ponad 13%, a zadowolonych – 33,5%¹².

Według prof. Piotra Szukalskiego, demografa z Uniwersytetu Łódzkiego, ludzie ubożsi wydadzą pieniądze na duże zakupy w sklepie spożywczym lub uregulują zaległości czynszowe¹³. To oznacza, że pieniądze trafią do gospodarki, a część wróci w formie podatków do budżetu. W wypadku rodzin o najniższych dochodach priorytetem wydatkowym będzie żywność i odzież. Im wyższy dochód w rodzinie, tym częściej będą to wydatki na usługi edukacyjne, kursy językowe, książki bądź wypoczynek dla dzieci. Profesor przedstawia też obawy dotyczące świadczenia 500 plus. Jego zdaniem mniejszy dochód na osobę w rodzinie zwiększa prawdopodobieństwo wystąpienia przypadków wydatkowania środków finansowych na alkohol i używki. Jednocześnie prof. Szukalski zauważa, że duży udział programu 500 plus w budżecie domowym będzie czynnikiem zniechęcającym do pracy, szczególnie gdy dotyczyć będzie wypłaty świadczenia na pierwsze dziecko.

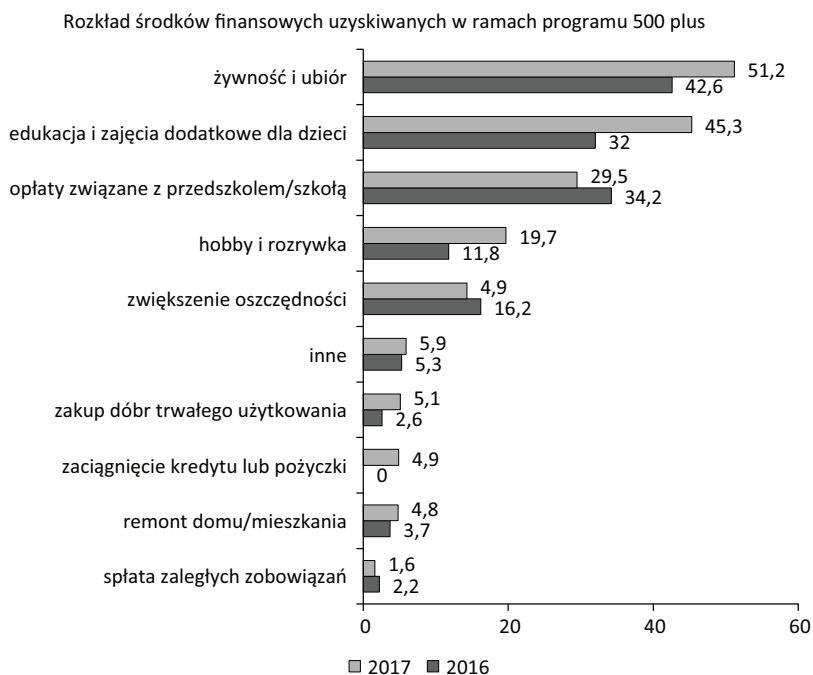
Z badań przeprowadzonych przez Grupę ING (Internationale Nederlanden Groep) w lutym 2016 roku na grupie 1000 respondentów wynika, że 53% rodziców deklaruje, że większość środków z programu 500 plus przeznaczy na bieżące wydatki na dzieci, 27% na oszczędności na przyszłość dzieci, 4% na inwestycje na przyszłość dzieci i 4% na spłatę długów¹⁴. Najwięcej osób zapytanych przez Konferencję Przedsiębiorstw Finansowych oraz Instytut Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej w 2016 roku i w III kwartale 2017 roku deklarowało, że środki z programu „Rodzina 500 plus” przeznacza na podstawowe potrzeby (wykres 2).

¹¹ K. Klinger, P. Otto, *Baby boom napędzany paliwem 500 plus*, <http://www.gazetaprawna.pl/amp/1073193,baby-boom-napedzany-paliwem-500-plus.html> [dostęp: 25.09.2017].

¹² *Idem*, *Baby boom demografia 500 plus*, <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly/1073193.baby-boom-deografia-500-plus.html> [dostęp: 25.09.2017].

¹³ M. Chądzyński, G. Osiecki, *500 plus wyrwie z biedy polskie rodziny? To będzie raptowny skok dochodów*, <http://forsal.pl/artykuly/940824,500-plus-wyrwie-z-biedy-polskie-rodziny-to-bedzie-raptowny-skok-dochodow.html> [dostęp: 4.05.2016].

¹⁴ *Ibidem*.

Wykres 2. Rozkład środków finansowych uzyskiwanych w ramach programu 500 plus (w %)

Źródło: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Na-co-Polacy-wydaja-pieniadze-z-500-7537133.html> [dostęp: 10.08.2017].

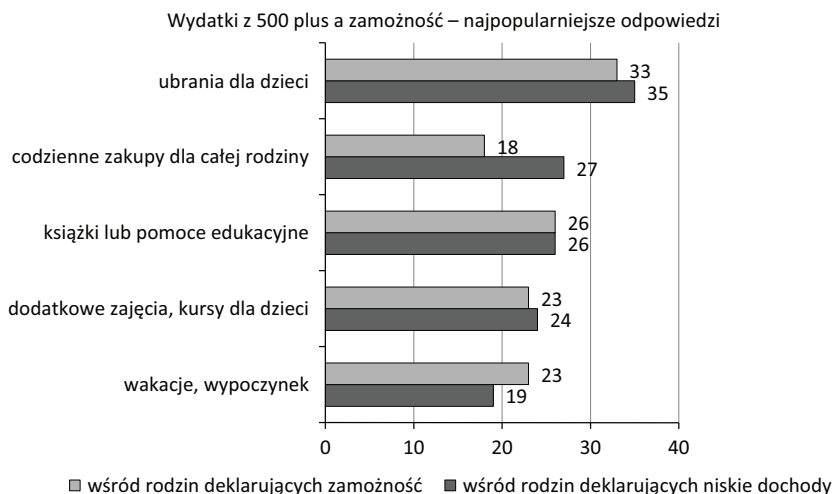
Jak wynika z wykresu 2, na podstawie dwukrotnie przeprowadzonego badania „Sytuacja na rynku Consumer Finance” ustalono, że Polacy przeznaczają świadczenie na żywność i ubiór oraz niewiele mniej na edukację i zajęcia dodatkowe dla dzieci, a także więcej wydają na rozrywkę. W tych przypadkach zwiększył się udział osób deklarujących takie wydatki. Natomiast mniej osób otrzymane pieniądze przeznaczało na zwiększenie oszczędności. Warto zauważyć, że 4,9% respondentów w 2017 roku deklarowało wykorzystanie środków z 500 plus do zwiększenia swojej zdolności kredytowej i zaciągnięcia dodatkowego kredytu lub pożyczki.

Z badania przeprowadzonego przez Związek Banków Polskich i TNS (Taylor Nelson Sofres) w sierpniu 2016 roku na ogólnopolskiej reprezentatywnej próbie 1058 Polaków metodą wywiadów bezpośrednich wynika, że 35% społeczeństwa nie jest w stanie miesięcznie nic zaoszczędzić¹⁵. Taki sam odsetek odkłada do 250 zł, 3% Polaków gromadzi powyżej 500 zł, 34% gospodarstw domowych uprawnionych do świadczeń z programu 500 plus wydaje wszystkie pieniądze, a 16%

¹⁵ Jak oszczędzają Polacy i na co wydają środki z programu 500+?, <http://forsal.pl/artykuly/995508,jak-oszczedzaja-polacy-i-na-co-wydaja-srodky-z-programu-500.html> [dostęp: 23.11.2016].

nie jest w stanie ocenić, na co je przeznacza. Z kolei 26% społeczeństwa nie wie, czy odkłada cokolwiek w perspektywie długoterminowej, a 37% w ogóle nie oszczędza długoterminowo. Spośród tych, którzy oszczędzają, 36% robi to „na wszelki wypadek, na czarną godzinę”, 29% na dobra trwałego użytku, 24% na wakacje, 18% na zabezpieczenie przyszłości i zdrowie, a 17% na dobra konsumpcyjne. Jeśli chodzi o formy oszczędzania, 23% badanych odkłada gotówkę poza bankiem, 20% na rachunkach bieżących, 18% na lokatach oszczędnościowych, 15% na rachunkach oszczędnościowych, 3% w funduszach inwestycyjnych lub akcjach, a 1% w funduszach emerytalnych.

Badanie SW Research przeprowadzone przez Internet 17–19 lutego 2016 roku na próbie 646 rodziców co najmniej dwójki dzieci poniżej 18. roku życia, z uwzględnieniem zamożności, pozwala zaobserwować zróżnicowanie w wydatkowaniu świadczenia 500 plus¹⁶ (wykres 3).

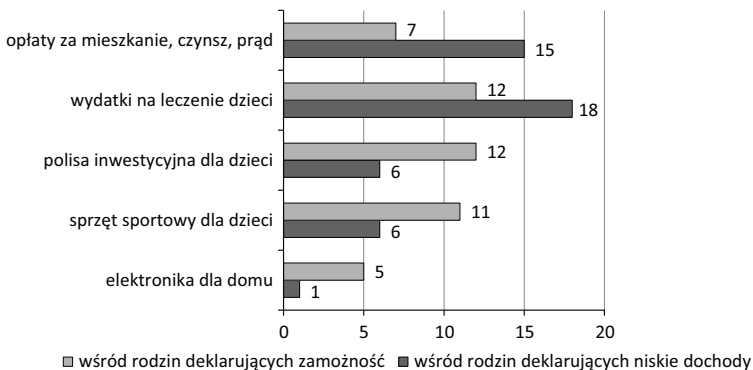
Wykres 3. Wydatki z 500 plus a zamożność (w %)

Źródło: <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,115167,19678307,zapytano-rodzicow-na-co-wydadza-pieniadze-z-programu-500-zl.html> [dostęp: 25.02.2016].

Rodziny deklarujące niskie dochody kupują ubrania i żywność, a także opłacają czynsz i przeznaczają posiadane środki na leczenie. Rodziny deklarujące zamożność przeznaczają posiadany dochód na polisy inwestycyjne dla dzieci oraz sprzęt sportowy (wykres 4).

¹⁶ Zapytano rodziców na co wydadzą pieniądze z programu 500 zł na dziecko, <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,115167,19678307,zapytano-rodzicow-na-co-wydadza-pieniadze-z-programu-500-zl.html> [dostęp: 25.02.2016].

Wydatki z 500+ a zamożność – największa różnica między rodzinami o różnym statusie majątkowym

Wykres 4. Wydatki z 500+ a zamożność – największa różnica między rodzinami o różnym statusie majątkowym (w %)

Źródło: <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,115167,19678307,zapytano-rodzicow-na-co-wydadza-pieniadze-z-programu-500-zl.html> [dostęp: 25.02.2016].

Według prezesa Związku Banków Polskich Krzysztofa Pietraszkiewicza coraz więcej Polaków sygnalizuje, że ma możliwość przeznaczenia części swoich dochodów na różnego rodzaju oszczędności¹⁷. Oszczędzać mogłyby zwłaszcza rodziny wielodzietne. Dzięki oszczędzaniu choćby niewielkich kwot istnieje „możliwość zgromadzenia nawet kilku tysięcy złotych na każde dziecko”.

W razie marnotrawienia świadczenia z programu 500 plus lub wydatkowania go niezgodnie z przeznaczeniem organ właściwy będzie je przekazywał – w całości lub w części – w formie rzeczowej (np. żywność, ubrania, lekarstwa), ale także na pomoc rodzinie w formie opłacania usług (np. opłacanie żłobka, zajęć pozalekcyjnych, kursów językowych, basenu, teatru, wykupienie obiadów). Jeśli świadczenie zostanie pobrane nienależnie, to trzeba będzie je zwrócić z ustawowymi odsetkami. W szczególnie uzasadnionych przypadkach dotyczących sytuacji danej rodziny organ właściwy będzie mógł jednak umorzyć nienależnie pobrane świadczenie łącznie z odsetkami (w całości lub w części), odroczyć termin płatności albo rozłożyć ją na raty. W rzeczywistości ten system weryfikacji kierunków wydatkowania otrzymanych środków jest absolutną fikcją i zwyczajnie nie działa.

Gdy organ wypłacający świadczenie posiada informacje o marnotrawieniu świadczenia lub jego wydatkowaniu niezgodnie z przeznaczeniem, bądź gdy docierają do niego takie sygnały, w celu ustalenia, jak wygląda sytuacja w danej rodzinie, u takiej rodziny może zostać przeprowadzony przez pracownika socjalnego rodzinny wywiad środowiskowy¹⁸.

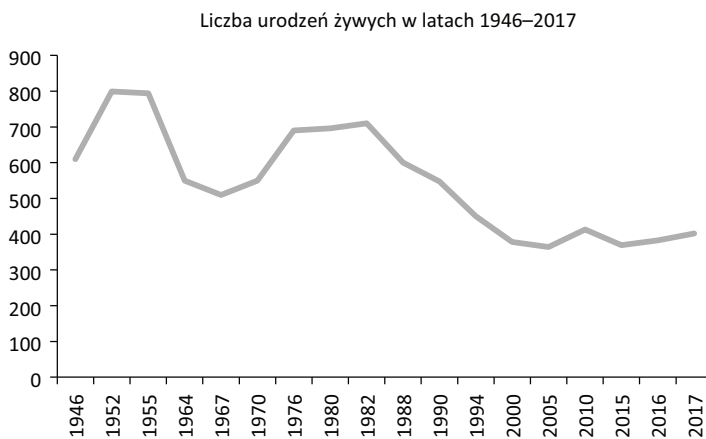
¹⁷ *Jak oszczędzają Polacy i na co wydają środki z programu 500+?*, <http://forsal.pl/artykuly/995508,jak-oszczedzaja-polacy-i-na-co-wydaja-srodki-z-programu-500.html> [dostęp: 23.11.2016].

¹⁸ *Odpowiedź na interpelację nr 6703 w sprawie programu „Rodzina 500 plus”*. Odpowiadający: podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Bartosz Marczuk, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=51C9483F> [dostęp: 7.11.2016].

3. Wpływ programu 500 plus na liczbę urodzeń w Polsce

Od dwóch lat rodzi się w Polsce więcej dzieci, mimo że w 2015 roku przybyło 375 tys. dzieci, czyli o połowę mniej niż w 1983 roku (szczytowym roku tzw. wyżu demograficznego – wtedy urodziło się 723 tys. dzieci – wykres 5). W 2016 roku liczba urodzeń żywych wyniosła 382 tys. i była większa o 13 tys. niż w roku poprzednim, a w 2017 roku urodziło się około 402 tys. dzieci, tj. o kolejne 20 tys. więcej. Wzrost liczby urodzeń w 2017 roku dotyczył przede wszystkim dzieci urodzonych jako drugie, trzecie i następne, których udział zwiększył się na niekorzyść urodzeń pierwszych. Urodzenia pierwsze stanowiły około 43% urodzeń żywych.

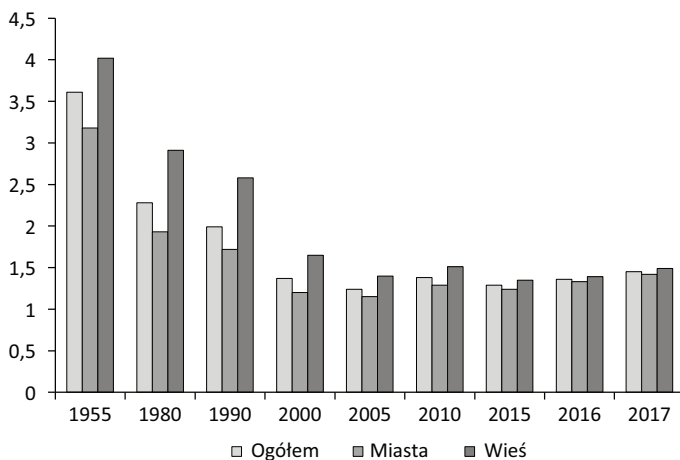
Wykres 5. Urodzenia żywe w latach 1946–2017 – wyże i niże demograficzne

Źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/urodzenia-i-dzielnosc,34,1.html> [dostęp: 23.05.2018].

Rodzą najczęściej kobiety w wieku 25–29 lat i 30–34 lat; wzrosła również płodność kobiet w starszych grupach wiekowych, co może świadczyć o realizacji odroczonego zamierzeń prokreacyjnych.

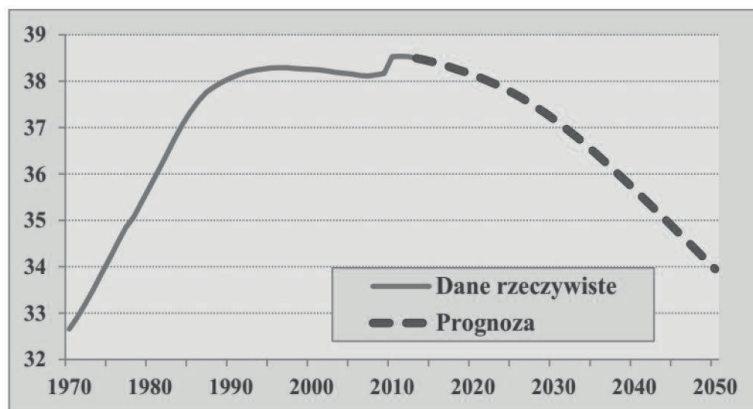
Od 1980 roku systematycznie spada w Polsce wskaźnik dzietności, czyli liczba dzieci urodzonych na 100 kobiet w wieku rozrodczym (15–49 lat). Od 2000 roku oscylował on wokół wartości 1,24–1,36, a w roku 2017 wyniósł 1,45 (wykres 6). Przyjmuje się, że współczynnik ten powinien wynosić około 2,1. Tylko wtedy odchodzące pokolenie może zostać zastąpione przez kolejne.

Z prognoz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że jeżeli trend spadkowy się utrzyma, to za 20 lat będzie nas 36,5 mln, a w 2060 roku liczba mieszkańców Polski skurczy się do 32,3 mln (wykres 7). Konsekwencji takiego stanu rzeczy może być wiele. Oznacza to m.in., że emerytury będą wielokrotnie niższe od średniego wynagrodzenia, bo na 1000 pracujących, a więc i płacących składki

Wykres 6. Dzietność kobiet (TFR)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS z dnia 23.05.2018 r., *Urodzenia i dzietność*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/urodzenia_i_dzietnosc.pdf [dostęp: 23.05.2018].

Wykres 7. Ludność Polski w latach 1970–2050 (w mln)

Źródło: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny.pl/defaultaktualnosci/5469/prognoza_ludnosci_na_lata_2014_-_2050.pdf [dostęp: 23.05.2018].

osób będzie przypadało 670 emerytów, a nie 270 – jak jest obecnie. Konieczne będą też znaczne podwyżki podatków¹⁹.

Z badania Warsaw Enterprise Institute (WEI) przeprowadzonego metodą CAWI w styczniu 2015 roku na próbie 1078 dorosłych Polaków wynika, że

¹⁹ *Urodzenia i dzietność*, GUS, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/urodzenia-i-dzietnosc,34,1.html> [dostęp: 23.05.2018].

chcieliby mieć więcej potomstwa, ale powstrzymuje ich niestabilna sytuacja finansowa, niestabilna sytuacja zawodowa oraz brak odpowiednich warunków mieszkaniowych²⁰. Wedle badań 61% Polaków uważa, że idealna rodzina to ta z dwójką dzieci. Co ważne, rodzina z jednym dzieckiem to preferencja zaledwie 5% badanych. Polacy twierdzą, że gdyby ich sytuacja materialna była lepsza, to mogliby zrealizować swoje marzenia o licznych potomstwie. Najczęściej wskazywane przyczyny rezygnacji z tych planów to niewystarczające warunki materialne (74%) i obawa przed ich pogorszeniem (61%), natomiast lepsza sytuacja materialna mogłaby ich zachęcić do posiadania dzieci (80%).

Od 2006 roku zachętą do powiększania rodziny miało być tzw. becikowe, czyli jednorazowe świadczenie w wysokości 1000 zł wypłacane świeżo upieczonym rodzicom. Świadczenie to miało być ratunkiem dla polskiej demografii. Statystyka urodzeń dzieci w Polsce w latach 2006–2007 nieco wzrosła (wykres 6), ale eksperci nie mają wątpliwości, że nie była to zasługa becikowego. Dominik Owczarek, ekspert z Instytutu Spraw Publicznych, uważa, że tzw. becikowe nie wpłynęło na liczbę urodzeń w Polsce, a kosztowało dosyć dużo.

Demograf ze Szkoły Głównej Handlowej dr Paweł Strzelecki stwierdził, że wzrost dzietności w okresie wprowadzenia becikowego nie wynikał z samego świadczenia, ale z tego, że na opóźnione posiadanie dzieci zaczęły się decydować osoby z pokolenia wyżu demograficznego lat osiemdziesiątych. Podobnie uważa prof. Piotr Szukalski, demograf z UŁ, i dodaje, że przypadek becikowego może powtórzyć również program „Rodzina 500 plus”. Bodźce finansowe, zasiłki działają bowiem głównie na osoby o niższych dochodach, których sytuacja na rynku pracy jest niestabilna. Jego zdaniem dodatek 500 zł na dziecko zwiększy urodzenia maksymalnie o 15% i to w pierwszym okresie. Jeśli rządowy program będzie miał wpływ na nowe urodzenia, to będzie on niewielki²¹.

Z badań²² wynika bardzo wyraźnie, że instrumenty, które są oparte na zasiłkach pieniężnych i ulgach podatkowych, są mało efektywne, jeśli chodzi o przełożenie na liczbę nowych urodzeń. To oznacza, że znacznie obciążają one budżet państwa, a ich efekt jest bardzo mały. Na podstawie badań prowadzonych w krajach OECD, czyli w krajach rozwiniętych, do których zalicza się też Polska,

---

²⁰ M. Rękas, *Koszty wychowania dzieci a aktywność zawodowa kobiet w Polsce w latach 2010–2016*, [w:] *Ekonomia*, red. A. Bąk, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 489, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2017, s. 338–353; *Badanie postaw i przekonań Polaków dotyczących posiadania dzieci i polityki prorodzinnej*, <http://wei.org.pl/wp-content/uploads/2017/12/old/images/file-da993e2b58fe1ecd04481f4ef7552545.pdf> [dostęp: 21.09.2018].

²¹ M. Szymaniak, *Z 500 zł dzieci nie będzie*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/z-500-zl-dzieci-nie-bedzie,16,324> [dostęp: 5.12.2015].

²² G. Röhrborn, *Alternatywy do 500+? Okragły stół o przyszłości polityki rodzinnej w Polsce*, <https://pl.boell.org/pl/2016/09/02/alternatywy-do-500-okragly-stol-o-przyszlosci-polityki-rodzinnej-w-polsce> [dostęp: 2.09.2016].

D. Owczarek stwierdził, że tego rodzaju instrumenty nie przekładają się na zwiększenie wskaźnika rozrodczości, a jednocześnie bardzo dużo kosztują²³. O wiele efektywniejsze są takie instrumenty, które prowadzą do włączania kobiet na rynek pracy, zapewnienia stabilności zatrudnienia kobiet, a także zapewnienia dostępu do przedszkoli i żłobków nie tylko w wielkich miastach, ale w całym kraju. Profesor Piotr Szukalski²⁴ uważa, że wystarczy zainwestować np. w szkolenia i certyfikowanie osób, które będą sprawować opiekę nad trójką, czwórką dzieci we własnych mieszkaniach lub mieszkaniach swoich klientów. Takie osoby byłyby merytorycznie przygotowane, a także rejestrowane, co zwiększałoby ich wiarygodność. Państwo powinno wspierać finansowo zatrudnianie takich osób, np. przez odliczanie kosztów od przychodów, na czym skorzystałoby również gospodarstwo, bo zmniejszyłoby się bezrobocie.

4. Program 500 plus a praca

Pobieranie świadczenia z programu 500 plus oraz świadczenia rodzinnego może wspierać aktywność zawodową rodziców. Obecnie część Polaków rezygnuje z pracy lub szuka zatrudnienia w szarej strefie, by uzyskać świadczenie 500 plus na pierwsze dziecko oraz świadczenie rodzinne. Takie zjawisko może występować zwłaszcza tam, gdzie jedno z rodziców wykonuje niskopłatną pracę, gdyż rezygnacja z niej może zostać zrównoważona zarówno 500 plus, jak i świadczeniami rodzinnymi²⁵. Według Macieja Bitnera²⁶, głównego ekonomisty Wise Europa, rządowy program zniechęca do podejmowania legalnej pracy. Wypłata świadczenia powinna być uzależniona od aktywności zawodowej.

Z analizy danych BAEL (Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności) wynika²⁷, że w 2014 roku odeszło z rynku pracy z powodu obowiązków rodzinnych 122 tys. kobiet w wieku od 25 do 49 lat, a w 2016 roku 155 tys. kobiet w tym samym przedziale wiekowym. Zatem różnicę (20–33 tys. kobiet) można przypisać skutkom programu 500 plus.

---

²³ Owczarek: *program 500+ wyprowadzi znaczną część rodzin ponad próg ubóstwa*, <https://finanse.wp.pl/owczarek-program-500-wyprowadzi-znacznazna-czesc-rodzin-ponad-prog-ubostwa-6111667692283521a> [dostęp: 13.07.2016].

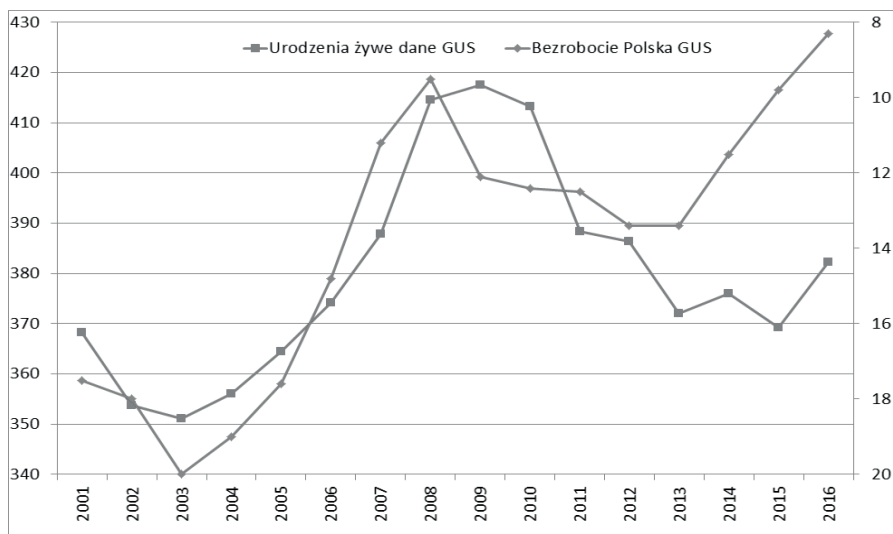
²⁴ M. Szymaniak, *Z 500 zł dzieci nie będzie*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/z-500-zl-dzieci-nie-bedzie,16,324> [dostęp: 5.12.2015].

²⁵ M. Chądzyński, G. Osiecki, *Armia nowych klientów opieki społecznej. Będą zmiany w systemie 500 plus?*, <http://forsal.pl/artykuly/996826,armia-nowych-klientow-opieki-spoecznej-beda-zmiany-w-systemie-500-plus.html> [dostęp: 29.11.2016].

²⁶ A. Dzierżek, *Gotówka od państwa marnotrawiona na alkohol? Rozwiewamy mity*, <http://www.gazetaprawna.pl/amp/1000990,gotowka-od-panstwa-marnotrawiona-na-alkohol-rozwiewamy-mity.html> [dostęp: 15.12.2016].

²⁷ A. Ruzik-Sierdzińska, *500 plus a praca*, Analiza 2017/15, Instytut Obywatelski, s. 11.

Istnieje duża korelacja pomiędzy trendami na rynku pracy, wskaźnikiem bezrobocia oraz sytuacją gospodarczą w Polsce a wzrostem lub spadkiem liczby urodzeń (wykres 8). Liczba urodzeń od 2003 roku (najwyższe bezrobocie) do 2008 roku (najniższe bezrobocie) wzrosła z około 350 tys. urodzeń do około 420 tys. urodzeń w Polsce. Obecnie jest to zaledwie około 30 tys. W latach 2013–2017 sytuacja na rynku pracy bardzo się poprawiła. Bezrobocie spadło z około 15% w 2013 roku do około 6–7% w roku 2017. Rok 2018 powinien być lepszy od poprzedniego, ponieważ prognozy wskazują na niższe bezrobocie (ok. 4–5%). Należy w tym miejscu zwrócić uwagę, że liczba urodzeń w roku 2017 nie będzie miała istotnego wpływu na wnioskowanie dotyczące programu 500 plus, ponieważ będzie najprawdopodobniej wynikiem spadku bezrobocia i poprawy sytuacji na rynku pracy²⁸.

Wykres 8. Zależność pomiędzy liczbą urodzeń a bezrobociem

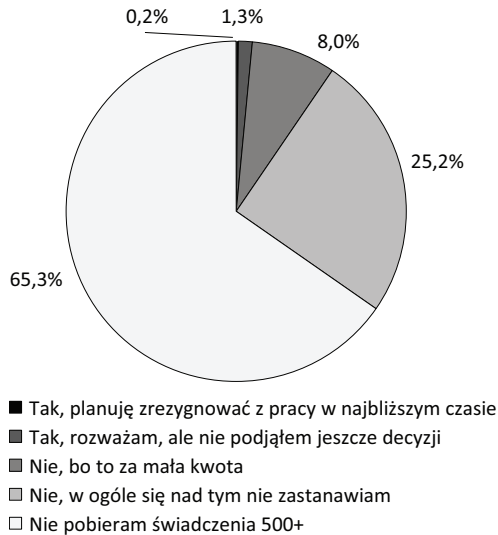
Źródło: <http://www.michalstopka.pl/urodzenia-i-zgony-w-polsce-20162017/> [dostęp: 7.04.2017].

Z przeprowadzonych przez Work Service S.A.²⁹ badań dotyczących wpływu programu 500 plus na rynek pracy wynika, że 1,5% pracowników (czyli ok. 240 tys. osób) rozważa rezygnację z pracy w związku z otrzymywaniem

²⁸ M. Stopka, *Urodzenia i zgony w Polsce 2016/2017*, <http://www.michalstopka.pl/urodzenia-i-zgony-w-polsce-20162017/> [dostęp: 7.04.2017].

²⁹ K. Ingot, *Program 500+ nie zrewolucjonizuje polskiego rynku pracy*, <http://www.work-service.com/pl/Centrum-prasowe/Informacje-prasowe/Ekspert-HR-komentuje/Program-500-nie-zrewolucjonizuje-polskiego-rynk-u-pracy> [dostęp: 9.04.2018].

świadczenia, 75% beneficjentów w ogóle nie zastanawiało się nad rezygnacją z pracy, natomiast 20% deklaruje, że jest to kwota zbyt mała, aby zachęcała do porzucenia pracy (wykres 9). Wśród beneficjentów, którzy rozważają rezygnację z pracy, są głównie młodzi pracownicy w wieku od 18 do 34 lat oraz zarabiający 2–3 tys. zł.

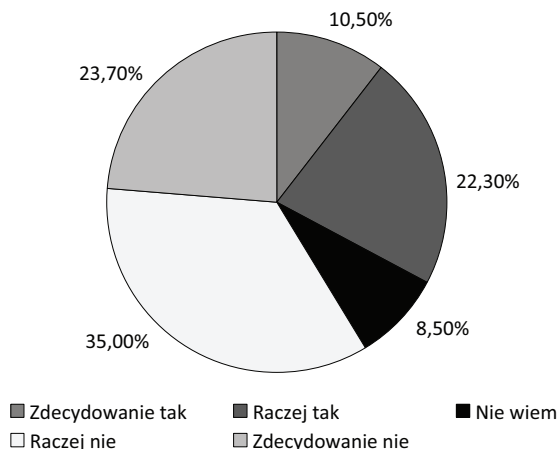

Wykres 9. Rezygnacja z pracy a świadczenie 500 plus (w %)

Źródło: PAP, *1,5 proc. pracowników może zrezygnować z pracy. Powód? 500 złotych na dziecko*, Millward Brown dla Work Service S.A., <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/work-service-rezygnacja-z-pracy-przez-program-rodzina-500-plus/hfn7vwn> [dostęp: 11.10.2016].

Blisko co trzeci pracodawca (32,8%) obawia się negatywnego wpływu świadczenia na dostępność pracowników. Największe obawy występują w firmach średnich oraz w produkcji i handlu (wykres 10). Według pełnomocnika Zarządu Work Service S.A. Krzysztofa Inglota istnieje związek między odsetkiem pracowników deklarujących chęć odejścia z pracy w związku z programem 500 plus i zarabiających 2–3 tys. zł a niepewnością pracodawców w branży produkcyjnej i handlu. W tych branżach widoczne są dziś wzmożone trudności z pozyskaniem kandydatów do pracy.

Eksperci Work Service zwracają uwagę, że wprowadzenie zmian nie powinno odbić się na rynku pracy, ale mogą pojawić się branże i regiony, które zostaną dotknięte wzmożonymi trudnościami rekrutacyjnymi.

Wykres 10. Wpływ programu 500 plus na dostępność pracowników (w %)

Źródło: PAP, *1,5 proc. pracowników może zrezygnować z pracy. Powód? 500 złotych na dziecko*, Millward Brown dla Work Service S.A., <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/work-service-rezygnacja-z-pracy-przez-program-rodzina-500-plus/hfn7vwn> [dostęp: 11.10.2016].

Prezes Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego prof. Elżbieta Mączyńska³⁰ uważa, że przez wszystkie lata transformacji zaniedbywano sferę społeczną, mimo że w Konstytucji RP jest zapisana społeczna gospodarka rynkowa, co oznacza równoważenie celów gospodarczych, społecznych i ekologicznych. Zdaniem prof. Mączyńskiej największym mankamentem jest to, że wypłaty świadczeń nie są uzależnione od poziomu dochodów gospodarstw domowych. Koszty sprawdzania dochodów kwalifikujących do pomocy mogłyby być większe niż osiągnęte efekty.

5. Proponowane zmiany w programie 500 plus

Po roku od wdrożenia programu 500 plus wprowadzono w nim zmiany, które obowiązują od 1 stycznia 2018 roku. Zmieniono ustawę tak, aby 500 zł na dziecko nie obniżało alimentów. Nowelizacja przewiduje też, że pieniądze na dzieci nie będzie mógł zająć komornik, a także za dochód utracony nie można będzie uznać zmniejszenia pensji u tego samego pracodawcy. Zgodnie z nową ustawą resort przyjmuje, że przedsiębiorcy, którzy rozliczają się za pomocą ryczałtu lub

³⁰ *Ekonomiści chwala program „Rodzina 500+”*: „To ukłon w stronę polityki społecznej”, <https://wpolityce.pl/gospodarka/316063-ekonomisci-chwala-program-rodzina-500-to-uklon-w-strome-polityki-spoecznej> [dostęp: 19.11.2016].

karty podatkowej, uzyskują dochód w wysokości ogłaszanej corocznie w drodze obwieszczenia przez Ministerstwo Pracy na podstawie badań Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych. Świadczenie 500+ przewidziane jest dla samotnego rodzica pod warunkiem, że wystąpił o alimenty do drugiego z rodziców. Jednocześnie możliwe jest wystąpienie o świadczenie w wypadku rodziców mających naprzemiennie prawo do opieki, jeżeli decyzję zatwierdzi pracownik socjalny³¹.

Od 1 stycznia 2019 roku program 500 plus będzie nadal kontynuowany, ale zostaną w nim wprowadzone modyfikacje. Proponowane zmiany dotyczą podwyższenia progu dochodowego z 800 zł do 1050 zł w wypadku objęcia świadczeniem pierwszego dziecka. Świadczenie miałyby przysługiwać rodzinom, **w których są dzieci uczące się, do ukończenia przez nie 25. roku życia** (aktualnie pieniądze wypłacane są na dzieci do 18. roku życia). Ministerstwo Rodziny i Pracy chce, aby dzieci, które umieszczane są w rodzinach zastępczych, dostawały tylko po 400 zł, a nie jak dotąd – 500 zł. Zabrane 100 zł miałyby trafiać na specjalne konto, a zgromadzone na nim pieniądze byłyby wypłacane dziecku, kiedy stanie się ono pełnoletnie³².

Podsumowanie i wnioski

Program 500 plus miał doprowadzić do wyrównania szans społecznych, a w szczególności do poprawy sytuacji demograficznej państwa. Niewątpliwie tego rodzaju świadczenie wpłynęło znacząco na poprawę sytuacji finansowej wielu rodzin, niemniej należy rozpatrywać jego skutki także w perspektywie długoterminowej. Koszt programu 500 plus w ciągu 10 lat wyniesie 200 mld złotych. Wydane miliardy mają sprawić, że w rodzinach pojawi się więcej dzieci. Ekspertcy są jednak raczej sceptyczni i uważają, że rządowy program będzie miał niewielki wpływ na nasze decyzje i prowadzić będzie w znacznej mierze tylko do generowania wysokich kosztów, podobnie jak wcześniej tzw. becikowe³³. Program ma też negatywny wpływ na aktywność zawodową rodziców małych dzieci, głównie matek. W połączeniu z dostępnym świadczeniem rodzicielskim, wypłacanym przez rok po urodzeniu dziecka nawet niepracującym wcześniej matkom, dodatkowe świadczenie zmniejsza chęć do podejmowania pracy. Polityka rodzinna powinna

---

³¹ L. Kostrzewski, *Uszczelnianie 500 plus. Jakie zmiany w programie zapowiada rząd?*, <http://wyborcza.pl/7,97654,21853285,uszczelnianie-500-plus-jakie-zmiany-w-programie-zapowiada.html> [dostęp: 24.05.2017].

³² G. Olkowski, *Zmiany w programie 500 Plus. Kto może dostać więcej pieniędzy, a kto mniej?*, <http://www.gazetalubuska.pl/strefa-biznesu/pieniadze/a/zmiany-w-programie-500-plus-kto-moze-dostac-wiecej-pieniedzy-a-kto-mniej,13249064/> [dostęp: 11.06.2018].

³³ M. Szymaniak, *Z 500 zł dzieci nie będzie*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/z-500-zl-dzieci-nie-bedzie,16,324> [dostęp: 5.12.2015].

być nakierowana raczej na wspieranie rodziców w powrocie do pracy, zatem należałoby przeprowadzić zmiany w samej konstrukcji rządowego programu.

Podsumowując, program 500 plus wpłynął negatywnie na rynek pracy głównie kobiet, natomiast poprawił sytuację finansową w wielu rodzinach. Granica ubóstwa zmniejszyła się o blisko 90%. Możliwym rozwiązaniem naprawczym jest wprowadzenie świadczenia wychowawczego na pierwsze dziecko uzależnionego nie od dochodu w rodzinie, ale od aktywności zawodowej rodziców lub przynajmniej jednego rodzica. Podobnie – wprowadzenie mechanizmu „złotówka za złotówkę”, który powodowałby stopniowe obniżenie świadczenia wychowawczego przy nieznacznym przekroczeniu progu dochodowego dla pierwszego dziecka³⁴. Nowelizacja w postaci świadczenia wychowawczego jest rozwiązaniem, które wymagałoby dalszej analizy i obserwacji skutków jego wprowadzenia, natomiast analizując znaczenie i wpływ programu 500 plus, zdecydowanie należy się zastanowić nad jego przekształceniem prowadzącym do zwiększenia aktywności zawodowej rodziców.

Najważniejsze wnioski według autorek są następujące:

- Świadczenie 500 plus poprawiło sytuację finansową wielu rodzin.
- Program 500 plus w pierwszych dwóch latach zwiększył liczbę narodzin, a w kolejnym roku ta liczba spadła, więc nie poprawił on sytuacji demograficznej.
- Kobiety bardzo łatwo rezygnują z pracy na rzecz świadczenia, ale nie myślą o tym, skąd później będą miały wypłacaną emeryturę, jakie środki będą zgromadzone na ich koncie.
- Brakuje działań z zakresu polityki rodzinnej.

Bibliografia

- Aktualizacja programu konwergencji 2016*, <https://bs.net.pl/aktualizacja-programu-konwergencji-2016/> [dostęp: 21.04.2016].
- Aktywność ekonomiczna ludności Polski, III kwartał 2016*, GUS, Warszawa 2017.
- Badanie postaw i przekonań Polaków dotyczących posiadania dzieci i polityki prorodzinnej*, <http://wei.org.pl/wp-content/uploads/2017/12/old/images/file-da993e2b58fe1ecd04481f4ef7552545.pdf> [dostęp: 9.02.2018].
- Bielas D., *Jak działa mechanizm „złotówka za złotówkę”?*, <https://mamotoja.pl/zasada-zlotowka-za-zlotowke-w-swadczeniach-rodzinnych,prawo-dla-rodzicow-artykul,24641,r1p1.html> [dostęp: 9.02.2018].

---

³⁴ D. Bielas, *Jak działa mechanizm „złotówka za złotówkę”?*, <https://mamotoja.pl/zasada-zlotowka-za-zlotowke-w-swadczeniach-rodzinnych,prawo-dla-rodzicow-artykul,24641,r1p1.html> [dostęp: 9.02.2018].

- Chądzyński M., Osiecki G., *500 plus wyrwie z biedy polskie rodziny to będzie raptowny skok dochodów*, <http://forsal.pl/artykuly/940824,500-plus-wyrwie-z-biedy-polskie-rodziny-to-bedzie-raptowny-skok-dochodow.html> [dostęp: 4.05.2016].
- Chądzyński M., Osiecki G., *Armia nowych klientów opieki społecznej. Będą zmiany w systemie 500 plus*, <http://forsal.pl/artykuly/996826,armia-nowych-klientow-opieki-spoecznej-beda-zmiany-w-systemie-500-plus.html> [dostęp: 29.11.2016].
- Dzierżek A., *Gotówka od państwa marnotrawiona na alkohol. Rozwiewamy mity*, <http://www.gazetaprawna.pl/amp/1000990,gotowka-od-panstwa-marnotrawiona-na-alkohol-rozwiewamy-mity.html> [dostęp: 15.12.2016].
- Ekonomiści chwala program „Rodzina 500+”*: „To ukłon w stronę polityki społecznej”, <https://wpolityce.pl/gospodarka/316063-ekonomisci-chwala-program-rodzina-500-to-uklon-w-strone-polityki-spoecznej> [dostęp: 19.11.2016].
- Granica skrajnego ubóstwa w Polsce to 550 zł*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Granica-skrajnego-ubostwa-w-Polsce-to-550-zl-7568548.html> [dostęp: 24.01.2018].
- Ingłot K., *Program 500+ nie zrewolucjonizuje polskiego rynku pracy*, <http://www.workservice.com/pl/Centrum-prasowe/Informacje-prasowe/Ekspert-HR-komentuje/Program-500-niezrewolucjonizuje-polskiego-ryнку-pracy> [dostęp: 9.04.2018].
- Jak oszczędzają Polacy i na co wydają środki z programu 500+?*, <http://forsal.pl/artykuly/995508,jak-oszczedzaja-polacy-i-na-co-wydaja-srodki-z-programu-500.html> [dostęp: 23.11.2016].
- Klinger K., Otto P., *Baby boom demografia 500 plus*, <http://praca.gazetaprawna.pl/artykuly/1073193.baby-boom-deografia-500-plus.html> [dostęp: 25.09.2017].
- Klinger K., Otto P., *Baby boom napędzany paliwem 500 plus*, http://www.gazetaprawna.pl/amp/1073193,baby-boom-napedzany-paliwem-500-plus.html?test_login=prod [dostęp: 25.09.2017].
- Kostrzewski L., *Uszczelnianie 500 plus, jakie zmiany w programie zapowiada*, <http://wyborcza.pl/7,97654,21853285,uszczelnianie-500-plus-jakie-zmiany-w-programie-zapowiada.html> [dostęp: 24.05.2017].
- Koszty wychowania dzieci w Polsce 2015. Raport Centrum im. Adama Smitha pod kierunkiem prof. dr. hab. Aleksandra Surdeja*, http://smith.pl/sites/default/files/zalaczniki_201508/dzieci_2015_raport.pdf, s. 3, s. 7 [dostęp: 12.04.2018].
- Matysiak A., Węziak-Białowolska D., *Country-Specific Conditions for Work and Family Reconciliation: An Attempt at Quantification*, „European Journal of Population” 2016, Vol. 32, No. 4, s. 475–510.
- Miączyński P., Kostrzewski L., *GfK i BIQdata pokazują, gdzie rząd skieruje najwięcej pieniędzy z „500 plus”*, <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22104575,gfk-i-biqdata-pokazuja-gdzie-rzad-skieruje-najwiecej-pieniedzy.html> [dostęp: 18.04.2016].
- Na co Polacy wydadzą pieniądze z programu 500. Zobacz wyniki badania*, <http://forsal.pl/artykuly/939180,na-co-polacy-wydadza-pieniadze-z-programu-500-zobacz-wyniki-badania-ing.html> [dostęp: 26.04.2016].
- Na co Polacy wydają pieniądze z 500+*, <https://www.bankier.pl/wiadomosc/Na-co-Polacy-wydaja-pieniadze-z-500-7537133.html> [dostęp: 10.08.2017].
- Odpowiedź na interpelację nr 6703 w sprawie programu „Rodzina 500 plus”*. Odpowiadający: podsekretarz stanu w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej Bartosz Marczuk, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=51C9483F> [dostęp: 7.11.2016].
- Olkowski G., *Zmiany w programie 500 plus. Kto może dostać więcej pieniędzy a kto mniej*, <http://www.gazetalubuska.pl/strefa-biznesu/pieniadze/a/zmiany-w-programie-500-plus-kto-moze-dostac-wiecej-pieniedzy-a-kto-mniej,13249064/> [dostęp: 11.06.2018].
- Owczarek: program 500 wyprowadzi znaczną część rodzin ponad próg ubóstwa*, <https://finanse.wp.pl/owczarek-program-500-wyprowadzi-znaczna-czesc-rodzin-ponad-prog-ubostwa-6111667692283521a?tid=117a3e> [dostęp: 13.07.2016].
- PAP, *1,5 proc. pracowników może zrezygnować z pracy. Powód? 500 złotych na dziecko*, Millward Brown dla Work Service S.A., <https://businessinsider.com.pl/twoje-pieniadze/praca/work-service-rezygnacja-z-pracy-przez-program-rodzina-500-plus/hfn7vwn> [dostęp: 11.10.2016].

- Prognoza ludności na lata 2014–2050*, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny.pl/defaultaktualnosci/5469/prognoza_ludnosci_na_lata_2014_-_2050.pdf [dostęp: 23.05.2018].
- Projekt ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci*, <https://www.premier.gov.pl/mobile/wydarzenia/decyzje-rzadu/projekt-ustawy-o-pomocy-panstwa-w-wychowywaniu-dzieci.html> [dostęp: 1.02.2016].
- Rękas M., *Koszty wychowania dzieci a aktywność zawodowa kobiet w Polsce w latach 2010–2016*, [w:] *Ekonomia*, red. A. Bąk, Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu nr 489, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2017, s. 338–353.
- Rodzina 500+. Poradnik dla rodziców i opiekunów*, ftp://ftp.helion.pl/online/e_05ip/e_05ip.pdf, s. 3 [dostęp: 12.04.2018].
- Rodzina 500 plus*, <http://rodzina500plus.kalisz.pl/> [dostęp: 12.04.2018].
- Rodzina 500 plus w sejmie*, <https://www.mpips.gov.pl/aktualnosci-wszystkie/swiadczenia-rodzinne/art,7660,rodzina-500-plus-w-sejmie.html> [dostęp: 12.04.2018].
- Röhrborn G., *Alternatywy do 500? Okragły stół o przyszłości polityki rodzinnej w Polsce*, <https://pl.boell.org/pl/2016/09/02/alternatywy-do-500-okragly-stol-o-przyszlosci-polityki-rodzinnej-w-polsce> [dostęp: 2.09.2016].
- Ruzik-Sierdzińska A., *500 plus a praca*, Analiza 2017/15, Instytut Obywatelski, s. 11.
- Stopka M., *Urodzenia i zgony w Polsce 2016/2017*, <http://www.michalstopka.pl/urodzenia-i-zgony-w-polsce-20162017/> [dostęp: 7.04.2017].
- Strzelecki P., Sączuk K., Grabowska I., Kotowska I.E., *Rynek pracy*, [w:] *Diagnoza Społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa, listopad 2015.
- Urodzenia i dzietność*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/urodzenia-i-dzietnosc,34,1.html> [dostęp: 23.05.2018].
- Z 500 zł dzieci nie będzie*, <https://www.tvn24.pl/magazyn-tvn24/z-500-zl-dzieci-nie-bedzie,16,324> [dostęp: 5.12.2015].
- Zapytano rodziców na co wydadzą pieniądze z programu 500+*, <http://www.wysokieobcasy.pl/wysokie-obcasy/1,115167,19678307,zapytano-rodzicow-na-co-wydadza-pieniadze-z-programu-500-zl.html> [dostęp: 25.02.2016].

Streszczenie

W artykule obserwacji i ocenie poddany został program 500 plus jako jeden z kluczowych determinantów obecnej sytuacji ekonomicznej polskiego społeczeństwa. Rozpatrywano znaczenie programu 500 plus, w szczególności biorąc pod uwagę jego wpływ na rozkład wydatków (przy rozróżnieniu wielkości dochodów rodzin), poziom dzietności czy stopę bezrobocia. Celem artykułu jest wskazanie korelacji pomiędzy wprowadzonym świadczeniem finansowym a takimi wskaźnikami ekonomicznymi, jak uzyskiwany poziom dochodów, wskaźnik urodzeń czy poziom zamożności. Do przeprowadzenia wniosku posłużyły badania wtórne z wykorzystaniem literatury przedmiotu, a także dostępnych ustaw i ich nowelizacji od 2016 roku.

Słowa kluczowe: program 500 plus, gospodarka, makroekonomia

Numer klasyfikacji JEL: A11, A13, B22, B23, D1, E6, G51, G53, H31, I31, J01, J13, P46